

Република Србија
ОСНОВНА ШКОЛА
«НАДЕЖДА ПЕТРОВИЋ»
ВЕЛИКА ПЛАНА
Број: ..... 2022. године

ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ

ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

ЗА ПРВИ И ДРУГИ ЦИКЛУС

ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОД ШКОЛСКЕ **2019/2020**. ГОДИНЕ

ДО ШКОЛСКЕ **2022/2023**. ГОДИНЕ

СЕПТЕМБАР, 2022.

Полазне основе за измене и допуну Школског програма су:

- П Р А В И Л Н И К о допуни Правилника о програму наставе и учења за **трећи** разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 7/22 од 17.8.2022. године)
- П Р А В И Л Н И К о допунама Правилника о плану наставе и учења за **пети и шести** разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 17/21 од 5.11.2021. године)
- П Р А В И Л Н И К о допуни Правилника о програму наставе и учења за **седми** разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 17/21 од 5.11.2021. године)
- П Р А В И Л Н И К о изменама Правилника о програму наставе и учења за **осми** разред основног образовања и васпитања („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 17/21 од 5.11.2021. године)

□ У ПРИЛОЗИМА Школског програма, ПРИЛОГ 1, трећи разред, после програма предмета Физичко и здравствено васпитање, додаје се Програм предмета Дигитални свет, са начинима и поступцима за његово остваривање.

Измене ће се примењивати од школске 2022/2023.године.

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: **ДИГИТАЛНИ СВЕТ**

РАЗРЕД: ТРЕЋИ

НАСТАВНИХ ЧАСОВА НЕДЕЉНО: 1

НАСТАВНИХ ЧАСОВА ГОДИШЊЕ: 36

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.		
ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
<ul style="list-style-type: none"> – унесе текст (речи и реченице) помоћу физичке и/или виртуелне тастатуре у програму за обраду текста; – селекује и измени (обрише, дода) текст; – именује, сачува и поново отвори текстуалну датотеку; – допише текст на слику коришћењем едитора за текст у програму за обраду слике; – именује, сачува и поново отвори графичку датотеку; – објасни својим речима сврху коришћења прегледача и претраживача за приступ садржајима светске мреже; – осмисли кључне речи на основу којих ће на интернету тражити потребне дигиталне садржаје; – објасни својим речима на који начин се формирају резултати претраге интернета; – објасни својим речима због чега треба критички прићи садржајима који се налазе на интернету; – објасни својим речима због чега је неопходно да дигиталне садржаје пронађене на интернету користимо на етички начин; – наведе примере дигитализације у свакодневном животу током којих се стиче утисак да се дигитални уређај понаша интелигентно; – објасни шта је дигитални углед и како се он изграђује; – одабира дигиталне садржаје на основу PEGI ознаке у складу са својим узрастом; – препозна дигитално насиље и реагује на одговарајући начин; – направи лични план коришћења дигиталних уређаја уз помоћ наставника; – означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава; – решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева понављање (програмски циклус); – утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма/програма који садржи 	<p>ДИГИТАЛНО ДРУШТВО</p>	<p>Унос краћег текста помоћу физичке и виртуелне тастатуре (функције Shift, Enter, Space bar, Caps Lock, Delete, Backspace тастера). Селектовање и основно едитовање текста (брисање, додавање). Чување текстуалног документа, именовање и поновно отварање. Додавање текстуалног објашњења на слику, чување, именовање и поновно отварање. Претраживање интернета (прегледачи, претраживачи, кључне речи, информисаност о томе како су резултати претраге одабрани и ранжирани; критички однос према резултатима претраге). Етичко коришћење туђих дигиталних материјала. Коришћење технологије ван школе-примери дигитализације у свакодневном животу у чијој је основи вештачка интелигенција.</p>
	<p>БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА</p>	<p>Дигитални углед. Усклађеност дигиталних садржаја са узрастом корисника. Дигитално насиље. Примерена комуникација у дигиталном окружењу. Израда личног плана коришћења дигиталних уређаја.</p>
		<p>Осмишљавање алгоритама са гранањем који води до решења једноставног проблема. Оператори поређења и</p>

<p>понављање;</p> <p>– очу и исправи грешку у једноставном алгоритму/програму који садржи понављање;</p> <p>– решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева гранање;</p> <p>– наведе неке од оператора поређења (мање, веће и једнако) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања (тачно, нетачно);</p> <p>– наведе аритметичке операторе (+, -, * и /) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања;</p> <p>– примени блокове оператора поређења при креирању програма у визуелном програмском језику, који садрже гранање;</p> <p>– објасни потребу употребе гранања и понављања у програмима својим речима.</p>	<p>АЛГОРИТАМ СКИ НАЧИН РАЗМИШЉА ЊА</p>	<p>аритметички оператори.</p> <p>Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику.</p> <p>Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен.</p> <p>Уочавање и исправљање грешака у програму.</p>
---	---	--

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА – ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика трећег разреда основне школе. Програм наставе и учења за трећи разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме: *Дигитално друштво, Безбедно коришћење дигиталних уређаја и Алгоритамски начин размишљања.*

- Дигитално друштво

У циљу достизања наведених исхода, покренути одабрани програм за унос и обраду текста и, не улазећи у детаље радног окружења, показати ученицима простор (виртуелни лист папира) у оквиру којег ће се приказати слова и знакови откуцани помоћу физичке или виртуелне тастатуре. Увести појам *курсор* указујући ученицима да је то мала усправна линија која пулсира како би нам показала на ком месту ће се појавити текст када га будемо откуцали. Задатак за ученике је да помоћу тастатуре откуцају једноставан текст (сачињен од кратких реченица). Након уноса текста, указати на могућности измене текста. Показати основно едитовање текста, селектовање текста и његово брисање.

У трећем разреду ученици се поново сусрећу са коришћењем програма за цртање и обраду слика. Показати унос текста на слику наглашавајући да се акције примењиване у програму за обраду текста на исти начин спроводе у програму за цртање.

Обраду наставних садржаја који се односе на претраживање интернета треба започети демонстрацијом начина на који приступамо садржајима светске мреже. Разрадити начин претраживања интернета помоћу *кључних речи* и показати примере коректно дефинисаних кључних речи и оних које садрже непотребне везнике или се недовољно прецизно односе на конкретан предмет претраге.

- Безбедно коришћење дигиталних уређаја

Приликом обраде ове наставне теме, кренути од свакодневног, „извандигиталног“ искуства ученика. Ученици треба да издвоје једну особу из свог окружења која има углед (нпр. позитиван или негативан) и да објасне шта је то углед и на основу чега су формирали позитивну или негативну слику о тој особи. Кроз дискусију са ученицима, извести закључак да се углед гради кроз односе са другима, комуникацију и да слика коју други имају о нама највећим делом зависи од нас самих, од тога како се понашамо и које информације о себи откривамо другима. Указати на чињеницу да сваки корисник интернета има свој дигитални углед. Дигитални углед се гради на основ2у: садржаја наших порука (нпр. у Вајбер групи) и начина на који су написане, на основу фотографија и видео-записа које делимо, онога што „лајкујемо“, видео-игрица које играмо, група у које смо укључени, веб-сајтова које посећујемо итд.

- Алгоритамски начин размишљања

У оквиру овог дела теме, ученици у специфичним окружењима за блоковско програмирање локализованих на српски језик (попут code.org) решавају једноставне проблеме чије решавање захтева понављање (програмске циклусе). Наставник треба да представи узрасту примерен алгоритам/програм који садржи

- У ПРИЛОЗИМА Школског програма, ПРИЛОГ 3, Програми активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање, Слободне наставне активности, уместо програма Слободне наставне активности ДОМАЋИНСТВО за седми и осми разред **додаје се** нов програм Слободне наставне активности Домаћинство, са начинима и поступцима за његово остваривање.

Измене ће се примењивати од школске 2022/2023.године.

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: ДОМАЋИНСТВО

РАЗРЕД: СЕДМИ или ОСМИ

НАСТАВНИХ ЧАСОВА НЕДЕЉНО: 1

НАСТАВНИХ ЧАСОВА ГОДИШЊЕ: 36 или 34

Циљ учења	Циљ учења слободне наставне активности <i>Домаћинство</i> је да ученици интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.	
кључни појмови садржаја програма	ТЕМЕ и	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
<p>САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА Домаћинство. Организација домаћинства. Породица, односи и потребе у породици и њихово усклађивање. Формирање здраве породице. Фазе породичног живота. Култура као начин живота и културно наслеђе.</p> <p>КУЛТУРА СТАНОВАЊА Породично домаћинство на селу и у граду. Породица и домаћинство. Функционалне целине домаћинства и њихове улоге. Технички апарати у домаћинству. Безбедност у домаћинству. Уређење домаћинства и околине у градској и сеоској средини. Економично коришћење и потрошња воде у градском и сеоском домаћинству. Уштеда енергије у домаћинству. Хемијска и микробиолошка исправност воде. Отпадне воде у домаћинству. Основни хигијенски захтеви домаћинства. Прикупљање, сортирање и одлагање отпада у домаћинству.</p> <p>КУЛТУРА ОДЕВАЊА Улога одеће и обуће у животу човека. Природни и вештачки материјали, њихова својства и употреба у домаћинству.</p>	<p>ИСХОДИ</p> <ul style="list-style-type: none"> – одговорно испуњава обавезе потребне за живот у заједници / домаћинству; – преиспита сопствене и навике других чланова заједнице/домаћинства и утиче на њихову промену ка рационалном планирању, економичној потрошњи и развијању одговорних еколошких навика; – користи рачунарске апликације, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашњег уређења домаћинства, уважавајући потребе савремене културе становања; – учествује у активностима уређења и заштите домаћинства и окружења у коме се оно налази; – анализира карактеристике савремене културе становања и повеже развој и значај урбанизма за побољшање услова живљења домаћинства; – правилно разврстава и одлаже отпад из домаћинства, припрема га и предаје на рециклажу; – образлаже на примеру у домаћинству употребу обновљивих извора енергије и значај топлотне изолације са уштедом енергије у домаћинству; – правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора; – разликује природне од вештачких тканина, правилно их употребљава и одржава; – планира буџет домаћинства и управља њиме; – планира радну недељу, укључује и усклађује обавезе које има као појединац и у заједници/ домаћинству; – припрема и уређује простор за ручавање и формира културне навике приликом узимања хране; – правилно се храни, води рачуна о сопственом здрављу и здрављу породице;-планира дневне оброке за своје домаћинство у складу са општим принципима правилне исхране уз уважавање потреба свих чланова домаћинства; 	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Решавање проблема</p> <p>Сарадња</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>

<p>Одржавање одеће, кућног текстила, и декоративног плана у домаћинству.</p> <p>Одржавање и чишћење природних и вештачких материјала.</p> <p>Организација складиштења кућног текстила, обуће и одеће.</p> <p>Рециклажа кућног текстила и одеће.</p> <p>КУЛТУРА ПОНАШАЊА</p> <p>Планирање и расподела буџета.</p> <p>План набавке и избор артикала.</p> <p>План и припреме за путовање.</p> <p>Правила понашања у превозним средствима, у граду и на путовању.</p> <p>Савремена средства комуникације и претраживање различитих информација.</p> <p>СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА</p> <p>Значај воде за одржавање хигијене.</p> <p>Средства за личну хигијену.</p> <p>Козметичка средства.</p> <p>Кућна апотека.</p> <p>Материјали за опремање домаћинства</p> <p>Одржавање домаћинства</p> <p>Отпадни материјали у домаћинству</p> <p>ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ</p> <p>Хранљиви састојци и животне намирнице.</p> <p>Класификација животних намирница према пореклу (биљне и животињске), улози у организму (енергетска, градивна, заштитна и регулаторна) и саставу.</p> <p>Енергетска вредност намирница.</p> <p>Потребе за састојцима хране зависно од узраста, занимања, пола, спољашње средине, здравственог и физиолошког стања организма.</p> <p>Рационална исхрана човека.</p> <p>Принципи рационалне исхране.</p> <p>Законски прописи, правилници о намирницама и квалитету хране.</p> <p>Последице неправилне исхране.</p> <p>Припремање хране, начини обраде намирница.</p>	<p>– примењује основне технике и правила обраде и припреме намирница уз примену правилног руковања прибором, посуђем, справама и апаратима за припрему хране;</p> <p>– истражује и прави план набавке средстава за одржавање личне хигијене и чистоће домаћинства;</p> <p>– процењује значај и утицај информација и извора информација и повезује их са сопственим искуством ради решавања различитих проблемских ситуација;</p> <p>– комуницира на конструктиван начин;</p> <p>– процењује значај и утицај научних достигнућа на свакодневни живот;</p> <p>– осмишљава и предузима истраживање у решавању проблема, одговорно се односи према свом животу, животу других и животној средини;</p> <p>– критички процењује сопствени рад и рад сарадника у групи;</p> <p>– сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и афирмише толеранцију и равноправност у дијалогу.</p>	
---	---	--

Хигијенски услови приликом припремања хране. Одлагање, чување и конзервисање намирница. Апарати и машине за припремање, чување и обраду хране и намирница Загађујуће супстанце хране и мере заштите Адитиви Органска и ГМО храна Култура исхране и понашање за трпезом: послуживање и узимање хране, стоно посуђе и прибор. Национална кухиња и кухиње у свету.		
--	--	--

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА – ДОМАЋИНСТВО

Програм слободне наставне активности *Домаћинство* намењен је ученицима седмог или осмог разреда основне школе. Циљ ове слободне наставне активности је да се интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да се унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.

Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода.

СНА-*Домаћинство* реализује се у седмом или осмом разреду са једним часом недељно. Препоручује се реализација наставе у групи од 10, а највише 15 ученика, у специјализованој учионици, опремљеној потребним наставним средствима, или у учионици која поседује рачунаре. Наставник има потпуну слободу да прилагоди наставу специфичностима друштвене заједнице и природног окружења у коме се школа налази. Такође, ученици могу у складу са својим интересовањима, разматрати нека питања, истраживати, правити презентације, пројекте, паное, симулирати тв/ радио емисије, организовати дебате итд.

Програм учења се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени већ се ученици подстичу да користе што различитије информације и да имају према њима критички однос

У програму слободне наставне активности *Домаћинство* постоји шест наставних тема: *Савремено домаћинство и породица, Култура становања, Култура одевања, Култура понашања, Средства за одржавање личне хигијене и хигијене домаћинства и Исхрана у домаћинству.*

САВРЕМЕНО ДОМАЋИНСТВО И ПОРОДИЦА

У оквиру наставне теме *Савремено домаћинство и породица* ученици интегришу, функционализују знања, али и стичу знања о појмовима: породица, породица у ужем и ширем смислу, о фазама породичног живота, односима у породици и потребама савремене породице. У оквиру стицања знања о породици ученици уче о њеној улози у формирању културних потреба, навика и интересовања и развоју културног идентитета и припадности одређеној групи.

КУЛТУРА СТАНОВАЊА

У наставној теми *Култура становања* ученици треба да науче да постоје различите врсте стамбеног простора, о могућностима за економично и целисходно коришћење тог простора, као и о могућностима прилагођавања стамбеног простора функционалним и естетским потребама чланова породице. У овој теми треба размотрити начине уређења и одржавања стана/домаћинства према потребама чланова породице/домаћинства и према односу стан околина/окружење.

КУЛТУРА ОДЕВАЊА

У оквиру наставне теме *Култура одевања* ученици треба да науче: које улоге имају одећа и обућа у животу савременог човека (физиолошка, психолошка, естетска, функционална), да одећа и обућа могу бити направљене од природних и вештачких материјала, разлике у својствима природних и вештачких материјала, да врше избор тканине према својствима тканине и намени одеће, да на основу својстава

тканине бирају начине за чишћење и чување одеће и обуће, значење ознака на декларацији одевних предмета.

КУЛТУРА ПОНАШАЊА

Четврта тема *Култура понашања* треба да омогући ученицима да стекну/унапреде вештине у важним и свакодневним активностима у области културе понашања: куповини, комуникацији и путовањима. У области куповине мисли се на правилан избор потребних (не сувишних) артикала, планирање и правилну расподелу кућног буџета.

СРЕДСТВА ЗА ОДРЖАВАЊЕ ЛИЧНЕ ХИГИЈЕНЕ И ХИГИЈЕНЕ ДОМАЋИНСТВА

Ова тема ће омогућити ученицима да разврставају хемикалије на козметику, личну хигијену, кућну хемију, правилно употребљавају исте и укажу на важност познавања и правилног читања ознака на истим.

ИСХРАНА У ДОМАЋИНСТВУ

Наставна тема *Исхрана у домаћинству* ће омогућити ученицима да истражују и упознају се са „органском производњом хране”. Да истраже планирају буџет и за исхрану свог домаћинства ако користе „органску храну” и храну која није органска, са посебним освртом на ГМО. Ученици треба да се упознају са термином „правилна исхрана” и да испланирају потрошачку корпу за једно домаћинство.

- У ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА Школског програма из септембра 2021. године, у делу допуна ПРИЛОГА Школског програма, ПРИЛОГ-а 3, Програми активности по разредима, са начинима и поступцима за њихово остваривање, Слободне наставне активности, уместо програма Слободних наставних активности које се реализују по програму који припрема школа, **додају се новипрограми Слободних наставних активности** по разредима са начинима и поступцима за њихово остваривање.

Измене ће се примењивати од школске 2022/2023. године.

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: **ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ**

РАЗРЕД: **ПЕТИ** и **ШЕСТИ**

НАСТАВНИХ ЧАСОВА НЕДЕЉНО: 1

НАСТАВНИХ ЧАСОВА ГОДИШЊЕ: 36

Циљ учења	Циљ учења слободне наставне активности <i>Животне вештине</i> је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.	
ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма	ИСХОДИ	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
<p>ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ</p> <p>Вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука. Организационе вештине и вештине управљања временом. Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање сукоба, препознавање сопствених и туђих емоција, превазилажење стреса.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – на одговоран начин брине о себи и околини и помаже другима у невољи; – проналази релевантне и поуздане изворе информација од значаја за сналажење у свакодневним и ванредним животним ситуацијама; – критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, процену последица и најбољи интерес за себе, друге и околину; – јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин; – сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин; – организује своје свакодневне активности на продуктиван начин; – препозна опасности и адекватно реагује; – разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне непогоде; – тумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних служби; – процени сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и потражи одговарајућу помоћ кад процени да ситуација превазилази његове могућности; – повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама; – образложи значај солидарности са људима у невољи; – аргументује значај културе безбедности и пружања прве помоћи; 	<p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Сарадња</p> <p>Решавање проблема</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Рад са подацима и информацијама</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Комуникација</p> <p>Одговоран однос према околини</p>

<p>ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ</p> <p>Култура безбедности и надлежности за смањење ризика од катастрофа. Климатске промене и заштита животне средине у контексту културе безбедности.</p> <p>Општа безбедност: безбедност у саобраћају; знаци опасности и упозорења (зрачење, биолошка опасност, ЕОС – експлозивни остаци рата, запаљиво, хемијски производи).</p> <p>План комуникације и евакуације у случају несреће.</p> <p>Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови.</p> <p>Безбедност на води.</p> <p>Прва помоћ.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – исказе афирмативни став о људима који су активисти Црвеног крста; – наведе које надлежан за одређене ванредне ситуације и симулира позив хитним службама; – доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности; – разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и примењује мере заштите приликом вожње различитим превозним средствима; – наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације; – наброји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова; – разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води; – наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру. 	
--	---	--

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА – ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

Програм слободне наставне активности *Животне вештине*, доприноси остваривању општих исхода образовања и васпитања и развоју кључних и међупредметних компетенција са фокусом на припрему ученика за изазове свакодневног живота.

Програм садржи две тематске целине. Прва се односи на вештине које Светска здравствена организација идентификује као неопходне за успешан и здрав живот и које имају велику примену у различитим животним ситуацијама од области школовања, света рада до живота у заједници и успостављања односа са другим људима. Друга тема се односи на вештине које долазе до изражаја у ванредним животним ситуацијама као што су поплаве, пожари, екстремни климатски услови или саобраћајне незгоде. Фокус ове теме је изградња културе безбедности.

Свака тема се обрађује у току једног полугодишта с тим што наставник има слободу да унутар њих планира на који начин и са колико часова ће поједине кључне појмове садржаја обрађивати. Дубину и ширину обраде неког садржаја превасходно одређују исходи дати у програму, као и узраст ученика. Имајући у виду фонд часова, да би се достигли очекивани исходи, предност добијају материјали и активности који омогућавају да се истовремено ради на више кључних појмова. То је могуће не само за садржаје унутар једне теме већ се могу правити везе и између тема, нпр. када се у обради садржаја који се односи на пожар од ученика тражи да користе вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука, комуникације, сарадње, превазилажење стреса, што је садржај прве теме.

ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ

У оквиру ове теме садржаји су подељени у три целине. Прва се односи на групу вештина које би се могле назвати когнитивне, другу групу чине организационе, а трећу социјално-емоционалне. Ова подела је програмски неопходна, иако у свакодневном животу све те вештине су међусобно повезане и здружено одређују наше понашање и ефекте које изазивају.

ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ

За увођење ученика у тему треба користити материјале који на реалистичан начин приказују колико су неке ситуације опасне. Треба комбиновати материјале који говоре о локалним, регионалним и глобалним догађајима. У оквиру ове тематске целине садржаји су дати у седам кључних појмова. Почине се са појмом култура безбедности и ко о томе треба да брине. Други кључни појам садржаја односи се на заштиту животне средине и климатске промене.

Трећи кључни појам садржаја односи се на општу безбедност, која обухвата правилно поступање у свакодневним активностима, при учествовању у саобраћају, при позивању хитних служби, кад се уоче основни знаци опасности који обавештавају или упозоравају на одређену опасност. У оквиру овог садржаја ученици треба да овладају комуникацијом са хитним службама. Следећи кључни појам садржаја односи се на план комуникације и евакуације. План евакуације чланова домаћинства или заједнице помоћи ће сваком члану домаћинства/заједнице да се евакуише из свог дома у ситуацијама које то захтевају на најсигурнији начин и што је брже могуће. Планом евакуације су унапред дефинисани путеви кретања и коначно зборно место, односно место које је безбедно за прикупљање свих евакуисаних. План комуникације у случају несреће служи за олакшавање комуникације и одржавање контакта са члановима домаћинства, као и прослеђивање битних информација. Следећи кључни појам садржаја односи се на елементарне непогоде и то на пожар, земљотрес, поплаву и екстремне метеоролошке услове. Рад на овој теми завршава се садржајем који се односи на Прву помоћ.

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

РАЗРЕД: ПЕТИ и ШЕСТИ

НАСТАВНИХ ЧАСОВА НЕДЕЉНО: 1

НАСТАВНИХ ЧАСОВА ГОДИШЊЕ: 36

Циљ учења	Циљ учења слободне наставне активности <i>Медијска писменост</i> је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.	
ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма	ИСХОДИ	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
<p>ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА И Медији и публика (корисници). Традиционални медији (штампа, радио, ТВ, филм) и нови медији (интернет). Улога и место медија у савременом друштву. Медијске навике (<i>Мој медијски дан</i>).</p> <p>ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ Медијски садржаји као конструкти стварности. Деконструкција и конструкција медијских порука.</p> <p>ОГЛАШАВАЊЕ Комерцијални медијски садржаји у различитим медијима (рекламе, скривене поруке намењене пласирању одређених идеја, садржаја и животних стилова). Профит као циљ оглашавања. тицај медијских садржаја на осећања, вредности и понашање публике – куповину и потрошњу.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – идентификује/процени комуникацијски процес у односу медији – публика (корисници); – разликује традиционалне и нове медије поредећи начине пласирања порука; – упореди основне особености различитих медија и изводи закључке о функцијама медија; – опише и анализира своје медијске навике; – разликује медијске садржаје од стварности, идентификујући их као конструкте стварности; – деконструира једноставније примере медијских порука; – одговорно креира једноставније медијске садржаје. – критички вреднује оглашавање у различитим медијским садржајима и препознаје профит као основни циљ; – наводи примере манипулације у медијским садржајима којима се подстичу куповина и потрошња, одређена осећања, вредности и ставови потрошача. – разликује функције и могућности мобилних дигиталних платформи; – идентификује недостатке и предности мобилног телефона као уређаја за комуницирање, информисање и забаву; – препознаје сврху и начин функционисања претраживача „на мрежи” и агрегатора садржаја; – вреднује и разврстава једноставније примере информација са интернета према изворима из којег потичу, делећи их на поуздане и непоуздане; – препознаје ризично понашање на друштвеним мрежама. 	<p>Компетенција за целоживотно учење</p> <p>Комуникација</p> <p>Рад са подацима</p> <p>Дигитална компетенција</p> <p>Решавање проблема</p> <p>Сарадња</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>Естетичка компетенција</p> <p>Предузимљивост и оријентација ка предузетништву</p>

<p>МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ</p> <p>Комуникација у дигиталном окружењу. Поузданост и веродостојност информација на интернету. Претраживачи „на мрежи“ и агрегатори садржаја. Вредновање и селекција доступних информација. Персонализована претрага на Гуглу. Анализа апликација на мобилном телефону. Зависност од мобилних телефона.</p>		
--	--	--

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА – МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

Програм слободне наставне активности *Медијска писменост* доприноси остваривању општих исхода другог циклуса образовања и васпитања, као и развоју кључних и међупредметних компетенција.

Програм *Медијска писменост* обухвата четири тематске области. Услед уважавања методичког принципа поступности, наведене области обавезују утврђени редослед када је реч о прве две теме из програма (*Појам медија и њихове функције* и *Деконструкција и конструкција медијске поруке*.), а преостале две теме наставник може обрадити и другим редоследом, у складу са могућностима и интересовањима ученика, као и техничким могућностима и опремљеношћу дидактичким средствима.

Основни задатак наставника који остварује овај програм је да подстиче интересовање ученика за аналитички приступ медијским садржајима и развија одговорно понашање ученика приликом креирања и објављивања медијских порука путем друштвених мрежа и телефонских апликација.

Богато свакодневно искуство ученика са медијима, пре свега путем друштвених мрежа и апликација на мобилним телефонима, одличан су ресурс за њихово упознавање са темама и циљевима програма. У процесу остваривања наставе посебно се подстичу:

1) **интерактивност**, која се потврђује у договарању наставника и ученика о динамици и начинима реализације тема, иницијативи и активном учешћу ученика у активностима, предлагању илустративно-демонстративних дидактичких средстава, попут медијских садржаја које ученици свакодневно прате на интернету и сл.;

2) **рад у групама** као облик рада који подстиче развој компетенције за комуникацију и сарадњу, значајне за разумевање феномена медија;

3) **креативност**, која се развија кроз стваралачки однос према медијима и активности конструкције медијских порука, надовезане на активности деконструкције медијских садржаја и

4) **пројектна настава**, која омогућава синтезу истраживачког и стваралачког приступа медијима, јачање сарадње, иницијативе и предузетничких могућности ученика.

ПОЈАМ И ФУНКЦИЈЕ МЕДИЈА

Кључни значај за развијање медијске писмености појединца имају базична знања о начинима функционисања медија. Од наставника се очекује да ученике подстакне на стицање основних знања о медијима, која ће бити полазиште за све будуће активности из медијске писмености. Због тога је важно усмерити наставне активности које прате ову тему ка следећим закључцима ученика:

- медијски садржаји се размењују путем медија, који се деле на традиционалне или старе (штампа, радио, телевизија, филм) и дигиталне (оне за које је потребан интернет);
- основне функције медија су да информишу јавност, образују и шире културне вредности, али и да је забаве;
- медијимају важну улогу у креирању ставова друштва о разним појавама и људима.

ДЕКОНСТРУКЦИЈА И КОНСТРУКЦИЈА МЕДИЈСКЕ ПОРУКЕ

Остваривањем наставних активности у оквиру ове теме, приступа се кључним питањима медијске писмености. Све наставне активности требало би да воде ка следећим закључцима ученика:

- медијски садржаји нису стварност, већ *конструкт стварности* – приказ стварности који је неко са одређеним циљем осмислио;

- тај приказ стварности може бити близак истини или далеко од ње;
- медијске садржаје не разумеју сви примаоци на исти начин;
- сви медијски садржаји имају циљну групу (публику) којој су намењени, што одређује њихова изражајна средства, облик, начин на који су упућени публици итд.;
- медијски садржаји се стално морају преиспитивати и проверавати.

ОГЛАШАВАЊЕ

Ову тему наставници могу да обраде на различите начине: разговором, планираним активностима, малим истраживачким задацима. Кључно је утврдити колико су ученици изложени рекламним порукама.

МЕДИЈСКИ САДРЖАЈИ НА МОБИЛНИМ ДИГИТАЛНИМ ПЛАТФОРМАМА И ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ

Ову тему наставници могу да обраде са ученицима кроз разговор и истраживачке задатке. Пожељно је да отвореним питањима подстакну дискусију о томе које мобилне дигиталне платформе ученици познају и како их користе. Ученици могу да говоре о томе зашто су им корисне и занимљиве – размена информација са вршњацима, договарање, дружење. Пожељно је да се развије разговор о томе да ли мобилне дигиталне платформе могу да буду од користи за процесе учења, да ли су им нешто значиле у периоду пандемије када се није ишло сваки дан у школу. Други део дискусије треба да иде у правцу учачања негативних страна мобилних дигиталних платформи. Наставници могу да поставе питање колико времена проводе на платформама а колико у непосредном дружењу.

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: УМЕТНОСТ**РАЗРЕД: СЕДМИ или ОСМИ****НАСТАВНИХ ЧАСОВА НЕДЕЉНО: 1****НАСТАВНИХ ЧАСОВА ГОДИШЊЕ: 36 или 34**

Циљ учења	Циљ учења слободне наставне активности <i>Уметност</i> је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.	
ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма	ИСХОДИ	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборигина, традиционална тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе) Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо) Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)	– образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; – повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; – обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; – опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; – пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; – објасни значај и улогу културног наслеђа; – објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај; – прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; – презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; – прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; – објасни како савремене технологије утичу на развој музике;	Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција
ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ Културно наслеђе (значај и улога)		

<p>Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике)</p> <p>Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...)</p> <p>Начини очувања културног наслеђа</p> <p>МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА</p> <p>Савремене технологије и музика.</p> <p>Маркетинг у музици.</p> <p>Примењена музичка уметност.</p> <p>Музичка критика и интервју.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – презентује начине промоције музичких дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду. 	
---	---	--

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА – УМЕТНОСТ

Програм слободне наставне активности *Уметност* интегрише садржаје из културе, различитих уметности и више уметничких дисциплина. Он омогућава ученицима: да упознају културу и уметност народа свих континената, њихове сличности, разлике и међусобне утицаје; да открију како се прожимају различите врсте уметности; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне судове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима.

Предвиђено је да се прва тема реализује током првог полугодишта, а друга и трећа у другом полугодишту.

Активности које су погодне за реализацију програма *Уметност* су: креативне радионице; презентације; анализа инсерата филмова, аудио-визуелних прилога, аудио и визуелних садржаја; рад на истраживачким и пројектним задацима; прављење досијеа, дигиталне збирке и сл.; студије случаја; играње улога; дискусије; рад у групи на платформама за учење; повезивање са вршњацима из других школа или држава; гостовања стручњака; учење у другим установама; посете разним културно-уметничким дешавањима; обликовање и организовање промоција и кампања; укључивање у акције у локалној заједници...

ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА

Основна идеја теме је да се ученици упознају са одабраном баштином народа свих континената из области визуелних уметности и културе, при чему је предвиђено да то буду садржаји који нису обухваћени програмом предмета Ликовна култура. Ради постизања динамике наставе и подстицања радозналости и стваралачког мишљења препорука је да се сваки континент представи другим уметничким дисциплинама и да се планирају другачије активности ученика, где је то могуће.

Предлог је да након уводног часа ученици упознају визуелну уметност Аустралије и Новог Зеланда кроз индивидуални истраживачки рад. Уметност америчких народа ученици могу да упознају кроз креативну радионицу где могу, према интересовањима, да моделују тотеме или посуде од меког материјала, да цртају дизајн употребних предмета са мотивима карактеристичним за одабрано племе, као и да их обликују одабраном традиционалном техником. Култура древне Индије, Кине и Јапана може се истраживати кроз компаративну анализу. Ученици могу да се поделе у мање групе које ће припремити краће презентације о сличностима и разликама између: обичаја; најстаријих градова; архитектуре храмова; традиционалне одеће или писма. Предлог је да ученици упознају уметност афричких народа кроз обилазак Музеја афричке уметности у Београду и/или разгледање дигиталних збирки, гостовање стручњака или онлајн састанак са стручњацима... Предлог је да ученици у школи заједно погледају филм/видео прилоге о Словенима, а затим размене утиске и дискутују.

ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ

Основна идеја теме је да се ученици упознају и оснаже за позитиван и одговоран однос према историјском наслеђу у домену традиционалне музике Балкана и Србије са акцентом на међусобан утицај, трајање и очување. У циљу упознавања и очувања музичке традиције на простору Балкана и Србије ученици проучавају музику, плес, ношњу, обичаје, обреде, начин живота, из различитих географских локалитета.

МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА

У оквиру ове теме ученици могу да истражују развој модерних технологија у служби широке заступљености примењене музике у медијима, односно мултимедијалним уметностима. Ученици упознају сценску музику, музику на филму, позоришту, радију, телевизији и интернету кроз приказивање видео материјала који ће подстаћи истраживачке задатке, презентације, дебате, интервјуе, критике...

СЛОБОДНА НАСТАВНА АКТИВНОСТ: ПРЕДУЗЕТНИШТВОРАЗРЕД: **СЕДМИ** или **ОСМИ**

НАСТАВНИХ ЧАСОВА НЕДЕЉНО: 1

НАСТАВНИХ ЧАСОВА ГОДИШЊЕ: 36 или 34

Циљ учења	Циљ учења слободне наставне активности <i>Предузетништво</i> је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.	
ТЕМЕ и кључни појмови садржаја програма	ИСХОДИ	ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА Однос цене и квалитета производа/ услуге. Декларација производа. Уговорна обавеза за услугу. Остваривање права потрошача СВЕТ РАДА Свет занимања некад, сад и у будућности. Професионална оријентација. Професионални развој. Форма и функција CV и мотивационог писма. Концепт целоживотног учења.	– наведе основна права потрошача и начине њихове заштите; – на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета; – посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности; – повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања; – препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања; – се укључи у иницијативе које се покрећу у школи;	Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву
ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ Покретање иницијативе. Менаџмент и лидерство. УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА Појам предузећа (привредног субјекта). Производ и/или услуга. Појам тржишта. Људски и материјални ресурси. Пословна комуникација. Основни етички принципи у пословању. Процес производње и процес пружања услуга. Цена производа или услуге. Облици промовисања производа. Продаја производа или услуге.	– разликује особине лидера и менаџера; – одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука; – планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије); – учествује у осмишљавању пословне идеје; – информише се о постојању сличних производа на тржишту; – комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима.	Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА – ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Сврха слободне наставне активности *Предузетништво* је развој предузетничких компетенција, подршка професионалном развоју ученика као и припрема за сналажење у савременом свету рада који се мења услед технолошког развоја.

У програму су предложене четири теме које иако су програмски дате одвојено у реалном животу се прожимају и са ученицима треба тако радити да се укаже на њихову повезаност.

Програм се не базира на коришћењу уџбеника и дидактичких материјала који су специјализовано за њих направљени, већ се ученици подстичу да користе што различитије изворе информација и да према њима имају критички однос.

ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА

Кроз студију случаја ученици се оспособљавају да у оквиру задатог буџета одаберу производ или услугу и аргументују свој избор у односу на критеријуме као што су квалитет, цена, еколошка подобност, корисност производа/услуге, естетска вредност, робна марка, трајање гаранције, могућности сервисирања итд. Ученици се оспособљавају да се информишу о производу (прехранбеном, хемијском, техничком, одећа и обућа) на основу његове декларације.

СВЕТ РАДА

Уводне активности у ову тематску целину имају за циљ да ученици сагледају развојност занимања што подразумева и њихово нестајање, као и факторе који до тога доводе (технолошки развој, промене људских потреба...). Ради пуног разумевања света рада ученици треба да се упознају са образовним профилима у оквиру различитих подручја рада, школама које их образују и захтевима које треба да испуне они који желе да се за њих школују. У ту сврху може се користити информатор за упис у средњу школу, а ученици подељени у групе могу добити различите задатке да га проуче. У оквиру ове теме ученици треба да се упознају и са појмовима професионални развој, професионална оријентација и селекција, форма и функција CV и мотивационог писма.

ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ

За увођење у тему наставник може да припреми примере неких иницијатива, пожељно је да буду на глобалном и локалном нивоу, који илуструју снагу иницијативе и предузетништва. Након тога, може се организовати активност у којој ученици треба да идентификују различите проблеме у свом непосредном окружењу (нпр. проблеми у вези са животном средином, безбедношћу у саобраћају...), и сагледају могућности њиховог решавања из перспективе сопственог ангажовања и укључивања појединаца, група и организација из локалне заједнице.

УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА

Током остваривања ове теме, ученици треба кроз практичан рад и симулацију рада привредног друштва да стекну јаснију слику о економском, финансијском функционисању предузећа, да развијају сопствене предузетничке капацитете, социјалне, организационе и лидерске вештине. Привредно друштво се оснива као виртуелни привредни субјекат који нема правни значај, али су сви процеси који се одвијају у њему реални. Уколико школа има регистровану ученичку задругу, пословање ученичких предузећа је потребно укључити у рад ученичке задруге.

- У ШКОЛСКОМ ПРОГРАМУ, део 10. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ И ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА, уместо постојеће табеле **10.1. ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НЗЗ** додаје се нова табела допуњена превентивним активностима везано за заштиту ученика од трговине људима:

САДРЖАЈ АКТИВНОСТИ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
Превентивне активности	
-Промовисање рада Тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и то кроз: * Упознавање/подсећање Ученичког парламента са радом тима за безбедност * Подсећање одељењских старешина , који даље информишу/ подсећају ученике на подручја рада Тима * промотивни материјал – текстови, флајери... * информисање родитеља	чланови тима и одељењске старешине/васпитачи
- Снимање ситуације у школи о деци и ученицима који имају потенцијалних проблема у социјалном понашању	чланови тима и одељењске старешине ученици
- Предавања од стране стручних лица или чланова тима о облицима НЗЗ ,значају ненасиља и могућим начинима борбе против насиља. - интензивна сарадња са представницима полицијске станице и ватрогасне службе поводом реализације предавања на тему безбедности деце (тренутно за 1, 4.6.разред, а могуће је и за остале разреде) Садржаји рада и теме су дефинисане од стране надлежних , а укључене су у план и програм часова одељењских старешина.	представник Полицијске станице В.Плана, Тим Представник ватрогасне станице у Великој Плани Подршка од старешина
-Едукација ученика и запослених о облицима дигиталног насиља злоупотребом информационих технологија са последицама застрашивања, повреде личности и угрожавања достојанства (појачан рад на едукацији превенције електронског насиља због потенцијалног учења на даљину- онлајн) - Упућивање наставника на едукације и садржаје са платформе „Чувам те“	Чланови Тима, ангажована стручна лица из области превенције дигиталног насиља.
- Унапређивање знања ученика о ненасилној комуникацији и конструктивном решавању сукоба, о толеранцији и сарадњи, о значају пружања помоћи и превентивном деловању ради спречавања насиља, и сличним темама у договору са ученицима(предавања, радионице са ученицима), израда паноа са шематским приказом интервентних активности у случају ДНЗЗ.	чланови тима, уз подршку одељењских старешина, по потреби
-Укључивање Ученичког парламента са циљем давања предлога за превентивно деловање и осмишљавањем алтернативних начина награђивања пожељног понашања.	Ученички парламент, Тим
- Обука наставног и ненаставног особља о понашању и поступању у случају насиља, о унапређивању начина комуникације уз акцендовање асертивне комуникације или слична тема по одабиру чланова Тима	акредитован семинар или интерна обука (кроз радионице и/или предавање)
-Предавања за родитеље на неку од тема корисних за родитеље	Тим у сарадњи са тимом за сарадњу са породицом
- Начини за подстицање процесујалног понашања ученика као промоција жељеног понашања (јавне похвале, награђивања, истицања значаја конкретног позитивног облика понашања...)	директор школе, чланови тима, одељењске старешине/васпитачи

- Школска - општинска спортска такмичења, дани посвећени безбедном и сигурном школском дружењу (кошарка, фудбал, одбојка, стони тенис...) – Спортот против насиља, недеља спорта посвећена превенцији ризичних понашања.	професори физичког васпитања, одељенске старешине.
- Укључивање деце и ученика у акције чишћења, у приредбе, секције и друге ваннаставне активности.	чланови Тима, одељенске старешине, васпитачи, наставници задужени за рад секција...
- Ликовни и/или литерарни конкурс за ученике нижих разреда – од првог до осмог на тему спречавања одређене врсте насиља	професори разредне наставе
Заштита ученика од трговине људима 1.Упознавање ученика, родитеља ученика и запослених у школи са : -Појмом, карактеристикама и облицима трговине људима -Индикаторима за прелиминарну идентификацију потенцијалних жртава -Деловањем унутрашње мреже заштите 2.Обележавање 18.октобра (Европски дан борбе против трговине људима) 3.Сарадња на едукацији са субјектима спољашње мреже заштите. Начин реализације: Предавања, трибине, радионице, ЧОС, пројекција едукативних филмова, презентације, ликовни конкурси...	-Тим за заштиту од ДНЗЗ -Тим за сарадњу са породицом -Одељењске старешине -МУП -Црвени Крст -Центар за заштиту жртава трговине људима
- Праћење ефеката предузетих мера	чланови тима уз подршку од старешина и родитеља
- Анализа стања прегледом документације о насиљу и предузетим мерама - Евалуација Програма прегледом документације, разговором са носиоцима активности	чланови Тима
Упознавање Наставничког Већа , васпитно-образовног већа , Савета родитеља , Школског одбора , Ученичког парламента са предузетим акцијама везаним за насиље у нашој школи и процена ефеката предузетих мера ;	Тим за заштиту од ДНЗЗ
- Састанци чланова Тима за заштиту	чланови тима
Дефинисање улога и одговорности у примени процедура	
Дежурни наставник: дежура у складу са распоредом дежурства, уочава и пријављује случај, покреће процес заштите детета, обавештава одељенског старешину, евидентира случај у књизи дежурства, сарађује са Тимом за заштиту од дискриминације, насиља подсећање са одредбама Протокола Одељенски старешина: уочава случајеве насилног понашања и реагује одмах, учествује у процесу заштите, разговара са учесницима насиља, информира родитеље и сарађује са њима, прати ефекте предузетих мера, евидентира случај и води документацију. Предметни наставник: у складу са одредбама Протокола, уочава случајеве насиља и прекида одмах, обавештава одељенског старешину. Стручни сарадник : уочава случај насиља, покреће процес заштите детета, реагује одмах, обавештава одељенског старешину, разговара са родитељима, пружа помоћ и подршку деци и наставницима, разматра случај и осмишљава мере, евидентира случај, по потреби сарађује са стручним установама. Помоћно-техничко особље: дежура по распореду, прекида насиље, уочава и пријављује случај насиља директору, стручним сарадницима, дежурном наставнику. Ученици – деца: уочавају случај насиља, траже помоћ одраслих, пријављују одељенском старешини, учествују у мерама заштите, консултују чланове Тима за заштиту од насиља.	-Дежурни наставници -одељенске старешине / васпитачи -предметни наставници -стручни сарадник -помоћно-техничко особље -ученици, деца

Интервентне активности	
<p>Поступање по корацима у случају насиља, злостављања, занемаривања: сазнање о насиљу опажањем или добијањем информација да је насиље у току и сумњом да се насиље дешава.</p> <ul style="list-style-type: none"> - прекидање и заустављање насиља и разврставање нивоа насиља. - смиривање ситуације и обезбеђивања сигурности за дете. - Обавештавају се родитељи и предузимају хитне акције по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције, Центра за социјални рад.) Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у интересу детета, школа обавештава Центар за социјални рад. - Консултације у школи са циљем разјашњавања околности, анализирања чињеница и предузимања одговарајућих мера и активности у циљу избегавања конфузије и некоординисаних акција; - Предузимање мера и активности за све нивое насиља, израда оперативног плана заштите за конкретну ситуацију, а он зависи од врсте и тежине насилног чина, последица насиља, броја учесника и сл., <p>Поступање у случају идентификације жртве трговине људима у зависности од нивоа индикатора:</p> <p><u>1. Слаб индикатор</u> Реаговање унутрашње мреже заштите у смислу подршке и пружања психолошке прве помоћи, праћење, детаљна процена понашања и ситуације.</p> <p><u>2. Умерен индикатор</u> Реаговање унутрашње мреже заштите и обавештавање Центра за социјални рад.</p> <p><u>3. Јак индикатор</u> Хитно обавештавање МУП –а , и Центра за социјални рад.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Праћење ефеката предузетих мера и активности од стране одељенског старешине, Тима и директора школе. 	<p>Сви запослени у ОШ“Надежда Петровић“ у Великој Плани, родитељи-старатељи ученика, Дом здравља, Полицијска станица и Центар за социјални рад По потреби и спољни сарадници (нпр. Психолог...)</p>